

ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Перець Катерина Андріївна

здобувач вищої освіти

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Костюк Віталій Степанович

кандидат біологічних наук, доцент

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Актуальність теми зумовлена зростанням інклюзії в освіті та прагненням створити рівні умови навчання для всіх учнів. У сучасних закладах ЗСО все більше дітей з особливими освітніми потребами, що вимагає адаптації навчальних методів та підходів. Викладання географії для таких учнів вимагає інтеграції інноваційних методів, які б допомагали покращити сприйняття матеріалу, підвищити рівень залученості дітей до навчального процесу та сприяти їхньому соціальному розвитку. Оскільки географія охоплює візуальні, аудіальні та практичні аспекти, це відкриває можливості для використання різних форм подачі інформації, що допомагає дітям з особливими потребами краще зрозуміти та засвоїти матеріал.

Крім того, ця тема є важливою з точки зору реформування освіти в Україні, де інклюзивна освіта набула значного поширення. Використання сучасних методів та технологій у навчанні географії сприяє не лише академічному розвитку дітей з особливими потребами, але й інтеграції їх у соціум, що є ключовою метою інклюзивної освіти. Вивчення ефективних методик допомагає вчителям адаптувати матеріал, робити його доступнішим та цікавішим для всіх учнів, незалежно від їхніх можливостей, що сприяє створенню безбар'єрного освітнього середовища.

Одним із ключових аспектів є адаптація форм та методів навчання, що дозволяє кожному учню засвоювати навчальний матеріал, враховуючи його індивідуальні можливості та особливості. Наприклад, для учнів із порушеннями слуху або зору важливим є використання зорових або тактильних матеріалів. Візуальні засоби – карти, схеми, малюнки та інфографіка – допомагають учням із порушеннями слуху краще розуміти матеріал, а рельєфні карти та тактильні моделі підходять для дітей із порушеннями зору. Робота з дітьми з особливими потребами на уроках географії також вимагає варіативності методів. Групові та парні форми роботи дозволяють таким учням взаємодіяти з однолітками, формуючи комунікативні навички та соціальну адаптацію. Крім того, активні методи, такі як рольові ігри та моделювання ситуацій, сприяють засвоєнню матеріалу через практичні дії. Наприклад, під час вивчення теми про різні кліматичні зони вчитель може створити ігровий сценарій, де учні

«подорожують» континентами, дізнаючись про особливості різних природних середовищ [1].

Індивідуалізація навчання є ще одним важливим аспектом, адже вона дозволяє підібрати відповідний темп і рівень складності для кожного учня. На уроках географії можуть використовуватися адаптивні тести та завдання різного рівня, які враховують особисті можливості дітей. Діти з труднощами в навчанні можуть виконувати завдання за спрощеним сценарієм або працювати з асистентом учителя, тоді як діти з високою мотивацією і здатністю до самостійного навчання отримують більше творчих завдань. Це забезпечує рівний доступ до навчання і сприяє розвитку сильних сторін кожного учня. Інноваційні технології також стають дієвим інструментом у навчанні дітей з особливими освітніми потребами на уроках географії. Інтерактивні карти, додатки з віртуальною реальністю, відео- та аудіоматеріали дозволяють учням залучатися до навчання через різні сенсорні канали. Наприклад, використання інтерактивних географічних платформ дозволяє учням досліджувати країни та континенти, перебуваючи у віртуальному просторі, що значно полегшує процес сприйняття інформації для дітей із когнітивними труднощами або розладами аутистичного спектру [2].

У навчанні географії для дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти в Україні існує низка практичних проблем. Серед них – недостатня кількість адаптованих навчальних матеріалів, нестача кваліфікованих фахівців, а також обмежений доступ до сучасних технологій, які могли б полегшити засвоєння знань для дітей із різними потребами. Наприклад, діти з порушеннями зору та слуху часто не мають доступу до спеціальних наочних матеріалів, таких як рельєфні карти чи інтерактивні екрани, що значно обмежує можливості їх навчання. Крім того, викладачі часто не мають достатньої підготовки для ефективної роботи з такими учнями, через що навчальний процес може стати менш ефективним та інклюзивним [3].

Для подолання цих проблем необхідно забезпечити школи спеціалізованими матеріалами та сучасним обладнанням, що відповідають потребам дітей з інвалідністю або іншими освітніми потребами. Державна підтримка може сприяти закупівлі адаптованих навчальних ресурсів, таких як інтерактивні карти, аудіовізуальні матеріали та рельєфні моделі. Підготовка та підвищення кваліфікації вчителів є ще одним важливим аспектом, адже методики інклюзивної освіти мають інтегруватися у процес навчання. Співпраця з міжнародними організаціями та громадськими ініціативами також може сприяти впровадженню передових методів і ресурсів, що зробить уроки географії доступнішими та цікавішими для всіх учнів.

Отже, підсумовуючи, форми та методи навчання на уроках географії для дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти мають бути адаптованими та інклюзивними, враховуючи індивідуальні можливості кожного учня. Використання різноманітних форм навчання, таких як індивідуальна та групова робота, поєднання візуальних, аудіальних і тактильних матеріалів, а також інтерактивних технологій, дозволяє підвищити ефективність

навчального процесу для таких учнів. Важливо також забезпечити кваліфіковану підготовку вчителів та їхню обізнаність у методах інклюзивного навчання, що дозволяє зробити процес навчання більш цікавим і доступним для дітей з особливими потребами. Завдяки такому підходу, уроки географії не лише розвивають знання учнів, але й сприяють їхній соціалізації, підвищують впевненість у власних можливостях і створюють рівні умови для навчання всіх дітей.

Список літератури

1. Колупаєва А. А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва, О.М. Таранченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.
2. Ісаєва Г. Інтерактивні методи навчання під час вивчення географії в школі. *Географія та основи економіки в школі*. 2004. № 4 С. 43-45.
3. Побірченко Н., Коберник Г. Інтерактивне навчання в системі нових освітніх технологій. *Початкова школа*. 2014. № 17. С. 8-10.